

Делфина Рајић
историчар уметности, музејски
саветник и директор Народног
музеја у Чачку
delfinarajic@gmail.com
ORCID: 0009-0004-6476-3450

ИЗВЕШТАЈ REPORT

DOI: 10.65627/zrnmuc.2026.56.12

UDK: 069(497.11)"2025"(047)

Извештај о раду Народног музеја Чачак за 2025. годину

Народни музеј у Чачку је током 2025. године наставио традицију истрајног рада у својој основној делатности прикупљања, чувања, научне обраде и излагања предмета и покретних културних добара у вези са културном, историјском и уметничком прошлошћу чачанског краја. План рада реализовало је двадесет радника, а њиховим радом управљао је директор у сарадњи са Управним одбором. О правно-финансијским пословима бринуле су заједничке службе за све установе културе у Чачку.

Настављена је пракса припреме и излагања студијских изложби Музеја која омогућава попуњавање збирки, као и пракса организовања гостујућих изложби са најразличитијом тематиком, али и одржавања предавања запослених стручњака Музеја у Чачку у установама и факултетима у Србији.

Посебан сегмент рада представља и садржај сајта Народног музеја у Чачку. Његово редовно ажурирање, атрактиван дизајн, анимације, фотографије и текстови привлаче бројну интернет публику.

Зграда Музеја и опрема

Радни простор и депои Музеја смештени су у половини зграде Старог начелства (Начелство округа чачанског), а простор за сталну поставку у Конаку господара Јована Обреновића, који су категорисани као непокретна културна добра од великог значаја.

У управној згради је, услед недостатка простора, онемогућено проширење рада свих

одељења, а посебан проблем представља смештај предмета.

Од 2023. године отворена је стална етнолошка поставка у Хаџића кући.

Током године набављена су четири рачунара и једна екстерна меморија.

Дигитализација музејских збирки

Историјски музеј Србије са Музејом Војводине, а у сарадњи са Министарством културе и информисања, започео је током 2018. године реализацију пројекта дигитализације покретног наслеђа, односно имплементирање информационог система у те сврхе.

Примена овог информационог система настављена је у Музеју у Чачку и током 2025. године кроз администрирање, ажурирање и бекаповање података, односно уношење дигиталних записа у јединствени информациони систем.

ПАЛЕОНТОЛОШКО ОДЕЉЕЊЕ

Палеонтолошко одељење Народног музеја у Чачку је током 2025. године обављало следеће активности:

Организовање заједничке изложбе *Фосили као огрази прошлости* са колегама из Природњачког музеја Београд у Галерији Народног музеја Чачак

У четвртак, 27. фебруара, у Народном музеју Чачак отворена је изложба *Фосили као огрази прошлости* коју ауторски потписују музејска саветница др Биљана Митровић,

музејска саветница Сања Алабурић, кустос Бранко Радуловић из Природњачког музеја Београд и Биљана Чкоњевић, кустос-палеонтолог из Народног музеја Чачак. Изложба је реализована под покровитељством Министарства културе Републике Србије.

На изложби су приказани одабрани палеонтолошки примерци из Збирке кенозојских бескичмењака, Збирке палеогених и неогених крупних сисара и Збирке кварталних крупних сисара Природњачког музеја, као и одабрани примерци из Палеонтолошке збирке Народног музеја Чачак. Посетиоци су имали прилику да виде поставку, тематски подељену на више целина, на којој су приказани фосилни остаци животиња из различитих геолошких епоха: еоцена, олигоцен, миоцена, плиоцена и плеистоцена. На поставци је било изложено више од седамдесет различитих врста, укључујући миоценске бескичмењаке, као и ендемичну фауну мекушаца Косова и Метохије. Посебну пажњу привукле су оригиналне кљове и вилице две врсте мамута, оригинални остаци изумрлих сурлаша и риба, као и реплике значајних фосилних врста. Изложба је трајала до 23. априла 2025. године.

Припрема, организовање гостовања и постављање изложбе *Ишчезли свей минулих епоха* у Трстенику и Горњем Милановцу

Изложба *Ишчезли свей минулих епоха*, чији је аутор Биљана Чкоњевић, палеонтолог Народног музеја Чачак, представљена је публици у Трстенику и Горњем Милановцу. Изложба је била конципирана кроз неколико целина:

- палеогеографско распрострањење и распоред континената,
- приказ тријаске фауне из чачанско-краљевачког басена,
- приказ бројне гастроподске фауне Драгачева,
- миоценски фосилни остаци јежева, корала и шкољки,

- рудистне шкољке (које као целина представљају најатрактивнији фосилни материјал).

Овим излагањем кроз приказ нашег природног блага које је земља изнедрила дочарани су древни пејзажи, освежена су наша знања о еволуцији живог света и подстакнута размишљања како да кроз едукацију и учење унапредимо истраживања.

У овом својеврсном путовању кроз време подједнако је уживала публика како у Трстенику, тако и Горњем Милановцу. На том путовању приказани су некадашњи облици живота који су остали заробљени у стенама земљине коре.

На изложби су значајно место свакако представљали карактеристични фосили. Поред тога што изгледају као уметничка дела природе, ти карактеристични (или индекс) фосили имају велики значај за даља биостратиграфска проучавања, јер приказују кључне фазе у геолошкој историји и дају нам могућност да се тај некадашњи живи свет приближи јавности, што је био и циљ ове изложбе. Најатрактивнији међу фосилима који су приказани на овој изложби су трилобити из палеозоика, амонити и рудисти из мезозоика и представници плеистоценске епохе из редова крупних сисара као својеврсни симболи леденог доба. Сви ови поменути некадашњи живи организми сачували су се до данас процесом фосилизације који обухвата скуп физичких, хемијских и биолошких феномена који су деловали на организме од момента њиховог угинућа до претварања у фосил.

Музеолошка обрада и макроскопска анализа предмета из Палеонтолошке збирке

У оквиру Палеонтолошке збирке налазе се најстарији предмети фонда Народног музеја у Чачку. Збирка је диференцирана на фосилни материјал бескичмењака, кичмењака, палеофлористички и минералошко-петролошки материјал. Палеонтолог редовно врши макроскопску анализу предмета у циљу њихове

стабилности у депоима, а приспели материјал током године обрађује, фотографише и уноси у постојећу базу. Крајем 2025. године, тачније 16. децембра, наши суграђани Бранко и Бојан Клун донели су приватну збирку минерала, поклонили је Музеју и тиме допринели да се Палеонтолошка збирка увећа.

Образовни рад

Палеонтолог Биљана Чкоњевић је, као и претходних година, сарађивала са предшколским установама и школама чачанског краја и тиме допринела подизању свести у вези са значајем и вредностима културног наслеђа. Као сарадник радо се одазива и подржава све пројекте који се базирају на едукацији деце, да би им се на што интересантнији начин приближиле културно-историјске знаменитости нашег града и околине и истакле природне лепоте, значајни геоморфолошки облици и локалитети нашег краја.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА АРХЕОЛОГИЈУ

Збирке и археолошки материјал

Завршена је конзервација 170 предмета од гвожђа, бронзе, керамике, стакла и кости са локалитета Двориште музеја откривених током ископавања 2023. године.

У току је рад на предметима откривеним 2024. године приликом ископавања дворишта Музеја.

Систематизована је целокупна грађа и израђена финална документација са ископавања Дворишта музеја 2023. године.

Конзерватор Милан Чоловић из Београда завршио је конзервацију гвоздених фрагмената точкова двоколице из хумке 1 са локалитета Умке у Атеници (инв. бр. I 149). Предмети су у јануару 2025. године враћени у Чачак.

Редовно су одржавани депои у коме се налази археолошки материјал.

Стална поставка је ове године детаљно очишћена уз стручну асистенцију кустоса збирки и конзерватора.

Опран је и препакован материјал са текућих археолошких истраживања (Градско шеталиште 24а, ископавања 2024/2025, и Црквине – Мала Река у Вичи).

Радило се и на завршној обради техничке документације са локалитета Бате Јанковића 44 и Црквине – Мала Река у Вичи за слање Министарству културе, а уједно се врше и припреме за објављивање резултата ових ископавања.

Ситни налази са локалитета Градско шеталиште 24а (ископавања 2024) предати су на конзервацију у конзерваторску лабораторију НМЧ, али су предмети претходно нацртани, фотографисани и унети у картоне прописане од стране Министарства културе.

Препаратор Дејан Петровић извршио је конзервацију две стаклене амфоре са локалитета Градско шеталиште 24А (кампања 2023. године).

Настављена је сарадња у оквиру пројекта „Трајна заштита и биоантрополошка обрада необрађеног хуманог остеолошког материјала из Народног музеја Чачак (9–15 век)” са др Ксенијом Ђукић са Биолошког факултета у Београду. Акценат је ове године стављен на налазе са заштитних ископавања локације у Улици Бате Јанковића 44. Након детаљне биоантрополошке анализе издвојени су узорци за апсолутно датовање у лабораторији „Vilnius Radiocarbon” (Литванија), као и анализе древне ДНК откривених патогена са ове некрополе на Биолошком факултету Универзитета у Београду.

Антрополошки је обрађен и део скелета са локалитета Пријевор–Чуљевина који представља најстарији хумани остеолошки материјал из средњовековног периода на територији Чачка (9/10. век).

Позајмице и увид у грађу

Уступљено је 17 предмета са локалитета Јеринин град у Горњој Црнући из фонда НМЧ за реализацију изложбе *Рудник – археолошка ошкрића (1865–2025)* у организацији Музеја рудничко-таковског краја из

Горњег Милановца у периоду април-август 2025. године.

Из колекције „Атеница” позајмљено је шест предмета за реализацију изложбе *Animalia et populus. Животиње и људи. Суживој њосведочен археолошким зајисом*, аутора Дивне Гачић.

Уступљено је неколико фотографија ћилибара из Атенице за публикацију аутора Филипа Будића, асистента на Одсеку за повјест на Свеучилишту у Загребу: *Праско-зорје њовијести у Јаграну: ћрчки сусрећ сурође-ницима у окриљу великој Рејина заљева* у издању Школске књиге.

Две макете (Римске терме и археолошко налазиште Градина на Јелици), које су део сталне поставке, уступљене су за потребе изложбе „Свет у размери” макетара Миша Стевановића који је и аутор истих. Изложба је организована у Културном центру Чачак у јануару месецу.

Уступљено је осам фотографија епиграфских споменика из Археолошке збирке за потребе израде студије о римској војсци у Далмацији колеги др Ивану Матијевићу са Одсека за повијест Филозофског факултета Свеучилишта у Сплиту.

Уступљени су предмети из Античке и Средњовековне збирке (7 експоната) за потребе излагања на изложби *Animalia et Populus* – животиње и људи – суживот посвећен археолошким записима” аутора Дивне Гачић.

За потребе изложбе „Рудник: Археолошка открића 1865–2025. године” аутора Дејана Радичевића и Ане Цицовић уступљено је 12 експоната из Средњовековне збирке.

Уступљена је фотографија епиграфског споменика из Античке збирке за потребе објављивања рада др Надежде Гавриловић Витас са Археолошког института из Београда.

Уступљене су фотографије коштаних предмета са локалитета Градина на Јелици др Гордани Јеремић из Археолошког института у Београду.

Римске терме

Римске терме су ове године чишћене шест пута (два пута од стране Градског зеленила и четири пута од стране запослених у Народном музеју Чачак).

Постављено је обавештење за посетиоце о правилима понашања на археолошком локалитету.

Кустоси Александра Гојгић и Вујадин Вујадиновић су током године у више наврата обавили стручна вођења најављених групних посета из Чачка и других градова.

У јуну месецу постављене су соларне светиљке у пролазу ка Термама, као и на самом локалитету.

Тематски Зборник *Римске терме као њарадија наслеђа и заједнице* одштампан је у децембру 2025. године. Приређен је и садржи 11 радова презентованих на конференцији одржаној 29. и 30. октобра 2020. године у Чачку. Повод за скуп био је јубилеј – 50 година од открића, истраживања и заштите Римских терми у центру Чачка (1970–2020).

Остварена је сарадња са наставницом Грађанског васпитања Јасном Баралић из ОШ „Вук Караџић” са циљем да се основци упознају са римским наслеђем нашег града. Сарадња ће се наставити и идуће године. Програм реализују археолози Александра Гојгић и Вујадин Вујадиновић.

Остварена је сарадња са професорком филозофије Јеленом Швабић из Гимназије Чачак, да ученици који похађају изборни предмет Методологија научног истраживања током године буду упознати са остацима римског наслеђа нашег града. Програм реализују археолози Александра Гојгић и Вујадин Вујадиновић.

Година археологије

Народни музеј Чачак придружио се манифестацији „Година археологије 2025.” коју је иницирало Српско археолошко друштво.

Организован је програм „Август на Римским термама” који је обухватао изложбу на отвореном „Корак у античку прошлост / Нови прилаз Римским термама (локалитет Градско шеталиште 24А)”. Изложба представља хронологију археолошких истраживања и конзерваторских радова – од првих ископавања до најновијих заштитних истраживања на простору западно од Терми који је предвиђен као нови прилаз. У оквиру отварања изложбе 1. августа суграђани су били у прилици да од руководиоца истраживања сазнају више о најновијим открићима и будућим плановима за уређење локалитета. Такође је одштампан и деплијан о досадашњим резултатима ископавања. Аутори изложбе и деплијана су археолози Александра Гојгић и Вујадин Вујадиновић. На Римским термама организована је и едукативно-забавна радионица посвећена мозаицима. Стрпљиво и прецизно, као стари мајстори, полазници су направили свој први мозаик. Радионица је обухватала децу узраста од 7 до 13 година. Радионицу су водили археолози Јована Мијатовић и Александра Гојгић.

Научни и стручни скупови, студијски боравци, усавршавање

На 22. Међународној конференцији о погребној археологији одржаној у периоду од 13. до 17. марта 2025. године у граду Бузау у Румунији, у организацији Регионалног музеја у Бузау, Интернационалне уније за праисторијске и протоисторијске науке (IUSPP) и Института за археологију Василе Парван из Букурешта, Катарина Дмитровић је презентovala рад *Greek Influences in the Central Balkans: a Case of a Two-Wheeled Cart from the Princely Mound I in Atenica, Čačak, Serbia* (Грчки утицаји на централном Балкану: студија случаја двоколице из кнежевске хумке 1 у Атеници, Чачак, Србија).

У оквиру *XLVIII јошинеј скуја Српској археолошкој грушћва* одржаног у Требињу од 29. до 31. маја 2025. године, представљени су следећи резултати истраживања:

– Шаркић, Н., Вуковић, С., Хајлман, Д., Дмитровић, К. – *Резултати биоантрополошке анализе сахрањених индивида касној бронзаној доба са некрополе јој хумкама у Мојсињу код Чачка (15-12. век п. н. е.);*

– Љуштина, М., Дмитровић, К. – *(Не)видљива насеља јовзденеј доба у зајадној Србији.*

У организацији Румунске археолошке школе у Атини и Вест универзитета у Темишвару, у периоду од 9. до 13. октобра 2025. године, Катарина Дмитровић је учествовала на 2. R.A.I.A Међународној конференцији одржаној у Темишвару. Презентован је рад у коауторству са проф. др Маријом Љуштином *At the crossroads towards Hyperborea: Atenica and its world, Greeks and Hyperboreans* (На раскршћу ка Хипербореји: Атеница и њен свет).

На међународној конференцији DOCLEA - Diocletian's Origins, Cultural Legacy and Economic Advancement одржаној у Подгорици од 23. до 25. октобра 2025. године, Драган Ђирковић је презентовао резултате трогодишњих истраживања дворишта музеја у Чачку, у коауторству са Катариниом Дмитровић: *From Cohort Camp to Fortified Vicus: Archaeological Evidence of the Transformation of Roman settlement in modern-day Čačak.*

Кустос Александра Гојгић била је ментор Тијани Пушици, приправнику-археологу из Музеја у Пријепољу, за звање кустоса, са темом за хабилитациони рад „Лучне фибуле из античке збирке из Музеја у Пријепољу”.

Археолози Вујадин Вујадиновић и Александра Гојгић су на позив Археолошког института из Београда учествовали на пројекту DIG4XP – „Постани археолог – Пренос научног знања за јачање капацитета археолошког сектора кроз развој јединственог туристичког искуства” на Виминацијуму од 14. до 16. априла 2025. године.

Кустос Вујадин Вујадиновић је учествовао на међународном скупу у Сиракузи, Сицилија (5th CISEM International Congress, *Housing in the Late Antique Mediterranean*, Siracusa 2025)

где је са колегама С. Поп-Лазихем и Б. Поповићем из Археолошког института презентовао рад „Recent research results (2021–2024) on Maximianus Herculus's Palace near Sirmium – Glacov Salaš Site (Sremska Mitrovica, Serbia)“.

Археолози Вујадин Вујадиновић и Александра Гојгић учествовали су на XLVIII Скупштини и годишњем скупу Српског археолошког друштва, у Требињу од 29. до 31. маја. У оквиру Секције за заштиту археолошког наслеђа презентовали су постер „Заштитна археолошка истраживања Народног музеја Чачак (2018–2024)“ заједно са Љубинком Богићевић, археологом из Чачка. Вујадиновић је на Секцији за класичну археологију са С. Поп-Лазихем и Б. Поповићем из Археолошког института представио рад на тему „Резултати најновијих истраживања (2021–2024) на локалитету Глацов Салаш (Палата Максимијана Херкулија) код Сремске Митровице“.

Археолози Вујадин Вујадиновић и Александра Гојгић учествовали су на међународној конференцији DOCLEA од 22. до 24. октобра у Подгорици. Презентовали су рад у коауторству са Маријом Алексић Чеврљакковић, конзерватором-саветником из Завода за заштиту споменика културе из Краљева, на тему „Roman landscape in the Čačak valley after Diocletian's reforms“.

Вујадин Вујадиновић је као гост боравио у Франкфурту од 25. 11. до 10. 12. 2025. године на позив Римско-германске комисије (RGK) Немачког археолошког института (DAI) где је радио у библиотеци ове установе.

Међународни пројекти

Настављен је рад са Институтом за археологију Чешке академије наука из Прага.

Током године завршен је рад о праисторијском ћилибару на Балкану који је у поступку рецензирања за Journal of Archaeological Science (JAS). Обављена су и радиокарбонска мерења угљенисаног дрвета са локалитета Мојсиње и Атеница. У току су завршни послови око припреме монографије о праисторијском ћилибару.

Међународни пројекат о радиокарбонским датумима у југосточној Европи је у завршној фази израде и у току је систематизовање података за публикување. Одржано је неколико он-лајн састанака.

Финализовани су текстови који се тичу резултата ДНК анализа индивидуа гвозденог доба, које води институт Макс Планк из Лајпцига. Током године одржано је неколико консултација са организаторима и направљена је финална верзија публикације.

Настављени су послови са Немачким археолошким институтом (DAI) у вези са генетским испитивањем индивидуа са локалитета Мојсиње и Мрчајевци.

Пројекат Универзитетског колеџа у Даблину (UCD), у оквиру којег је извршено ДНК испитивање индивидуа са локалитета Дубац у Јанчићима дао је позитивне резултате и презентован је у оквиру Европске асоцијације археолога у Београду септембра 2025. године. Припреме за заједничко публикување су у току.

Теренска истраживања

Заштитина археолошка истраживања на локалитету Двориште Музеја у Чачку

Обимни заштитни радови у дворишту Музеја обављени у периоду од 2022. до 2024. године, који су резултирали открићем античког утврђења и насеља датованог од 1. до 5. века и који су допринели знатној промени археолошке слике Чачка. Радови започети 2024. у сектору III, квадрати В2 и С1, уз финансијску подршку Министарства културе Републике Србије, нису настављени у 2025. години. Делимично истражене археолошке целине прелиминарно су заштићене, а сонде ограђене и означене.

Заштитна археолошка истраживања локалитета Градско шеталиште 24А (Сектор Римских терми)

Народни музеј Чачак је у јулу и августу 2025. године наставио заштитна археолошка ископавања на локалитету Градско

шеталиште 24А, западно од Римских терми (дозвола Министарства културе РС бр. 002917191 2025 11800 001 000 634 001 од 7. 7. 2025). Ова истраживања се одвијају у склопу програма *Чачанска родна – Чачак национална пресјоница културе 2023–2024. године* којим је планирано отварање новог прилаза од Градског шеталишта са југо-западне стране и партерног уређења зоне западно од Терми. Ископавања су изведена на кат. пр. 757/2 КО Чачак.

Поред наставка истраживања најстарије средњовековне некрополе (11–12. век) на простору Чачка и нове просторије Терми (Просторије 9), радило се и на ископавању целина које садрже материјал из времена пре античког купатила, тј. слојева из 3. века, али и праисторијског периода.

Током 2025. године комплетно су истражене Сонде 4 и 5.

У сонди 4 испод површинског слоја, а у слоју насипа са краја 19. и почетка 20. века, уочен је рецентни зид правца запад – исток који представља траг модерних грађевина прве половине 20. века које су уклоњене пре самог почетка ископавања 2023. године. Испод зида и насипа уочен је укуп, односно јама кружног облика већих димензија која је заузимала највећи део централног и југозападног простора ископа. Јама је била испуњена тамнијом мрком растреситом земљом са мноштвом налаза животињских костију, стакла, керамике и гвоздених предмета из 18. и 19. века. У североисточном углу Сонде 4, уочена је још једна нововековна јама која се само делимично налази унутар сонде. Ова два укупа су оштетили неколико средњовековних гробова који су претходно укупани на истом простору. У најдубљим зонама јавља се жута песковита земља са налазима античког периода. У самом југо-источном делу ископа уочен је још један укуп, овог пута из античког периода, који, судећи по правцу пружања, представља наставак система ровова који су физички одвајали простор насеља и истовремене некрополе која

се развијала дуж данашњег правца Господар Јованове улице. Ров је запуњен материјалом који се може датовати у време пре изградње римских терми, тј. у 2. и (ли) 3. век.

У североисточном делу Сонде 5 откривена је јама из 19/20. века чијим је укопавањем унутар ископа потпуно повађен западни зид Просторије 9. Иста јама је оштетила већ поменути антички ров који је откривен северно и јужно од јаме настављајући се на правац пружања рова у сондама 1, 2 и 4.

Простор Сонде 5 карактерише присуство најдубљег, веома интензивног укопавања средњовековне некрополе (релативна дубина 1,20 – 1,30 м) са већим бројем ремећења старијих сахрана које је највећој мери оштетило и стратиграфију античких слојева. Средњовековни гробови се источније, унутар Сонде 2, јављају до релативне дубине од око 1 м. Ове године је истражено још 19 средњовековних гробова, што са претходно откривеним чини укупан број од 78 античких и средњовековних гробова. Током трајања ископавања одржана је и међународна антрополошка радионица под руководством др Наташе Шаркић из „Aita Bioarchaeology”, Барселона, са постдипломцима и студентима антропологије из 11 различитих земаља (Пољске, Португалије, Чилеа, Енглеске, Француске, САД, Немачке, Италије, Аустралије, БиХ и Србије). У овогодишњој кампањи у гробовима су пронађени једна наушница са биконичном јагодом од металног лима и један бронзани прстен.

На нивоу првобитне површине терена испод нивоа средњовековне некрополе уочено је постојање укупа у виду јаме различитих димензија и дубине укопавања. Својеврсно изненађење ове кампање је даље присуство праисторијске керамике са краја бронзаног и почетка гвозденог доба, изнад песковите здравице, што може указивати на постојање насеља из овог времена у непосредној близини.

Резултати овогодишњих ископавања додатно потврђују закључке од претходне кампање да је простор на којем су настале

терме претходно представљао периферију старијег насеља из 3. века. Претпостављамо да је откривени јарак оивичавао ово насеље према простору истовремене некрополе која се развијала дуж античке комуникације правцем данашње Господар Јованове улице. Запуњавање рова започело је током трајања насеља да би његово потпуно негирање било извршено пре зидања терми крајем 3. и почетком 4. века. Антрополошка радионица је пружила прилику за нова сазнања, како учесницима из иностранства у погледу упознавања са средњовековном археологијом Србије, тако и археолозима Народног музеја који су одмах током ископавања добили резултате анализе здравственог стања и начина живота популације Чачка 12. века.

Руководиоци истраживања били су Вујадин Вујадиновић и Александра Гојгић, археолози Народног музеја Чачак. За техничку документацију били су задужени Марко Бојовић, фотограф НМЧ, Љубинка Божићевић и Јована Мијатовић, дипломирани археолози из Чачка и Београда. У истраживањима је краће време учествовала и Луцијела Толо, археолог из Загреба.

Археолошки надзор

1. Током године континуирано је обављан археолошки надзор на деоници 3 (Адрани – Прељина) ауто-пута Прељина – Појате.

2. У својству установе заштите Народни музеј Чачак обавио је надзор на кат. парцели бр. 6984 КО Чачак (Војводе Степе бр. 137) на којој је предвиђена изградња породично стамбено-пословног објекта спратности Су+П са галеријом+5, категорија Б-захтевни објекти класификационе ознаке 112222–издвојене стамбене зграде са више од три стана површине преко 2000,00 m², или П+4+Пк (ПС). Археолошки надзор је извршен према условима Завода за заштиту споменика културе у Краљеву (бр. 901/2 од 25. 8. 2025). Трошкове надзора сносио је власник парцеле, склопивши уговор са

Народним музејом Чачак (бр 490/2025. од 4. 11. 2025). Археолошки надзор је спроведен приликом машинског копања површине предвиђене за темељ до релативне дубине од 3 m од коте тротоара Улице Војводе Степе. Културни слој старији од прве половине 20. века није утврђен. У првих 0,50–1 m слој чини мрка земља са партијама шута (цигла и цементни малтер, цреп) од рушења старијих кућа и потоње нивелације приликом трасирања модерне саобраћајнице Војводе Степе. Испод овог слоја се јавља стерилна мрка глиновита земља – здравица. Покретних налаза није било.

3. Народни музеј Чачак као установа заштите спровео је надзор према условима Завода за заштиту споменика културе из Краљева (број 1388/2 од 4. 12. 2024), који су прописани ради изградње трафостанице и приступних водова за потребе напајања вишепородичног стамбено-пословног објекта на к.п. бр. 358/1 КО Чачак. Надзор је примарно вршен у току извођења радова на делу простора Улице Мутапове од југоисточног угла кат. парцеле 341 КО Чачак у дужини од 18 метара према Улици Бате Јанковића. На поменутом делу се налазе остаци вишебродне античке грађевине откривене 2002. године. Копанье за струјни вод обављено је дуж северне стране Мутапове улице, од раскршћа са Ломином до раскрснице са Улицом Бате Јанковића у дужини од 137,5 метара. Ископ за постављање каблова обављен је до релативне дубине од 80 центиметара. Није констатовано постојање архитектонских остатака из античког и средњовековног периода, као ни покретни налази. Такође је вршен надзор током ископа истих водова у Улици Бате Јанковића од раскршћа са Мутаповом до средишњег дела парцеле 431 КО Чачак на којој ће бити постављена трафостаница за предметну зграду. Струјни водови су постављени на дубини од 80 центиметара до локације трафоа. Ископ за трафостаницу димензија 5,5 x 3 m ишао је

до дубине од 1 метра. Током ископа водова и места за трафо нису уочени архитектонски остаци из античког и средњовековног периода, као ни покретни налази.

4. Народни музеј Чачак је накнадно, након њиховог почетка, обавештен и о радovima на промени инсталација за воду дуж парцеле 431 КО Чачак, од ресторана Палма до парцеле 2158 КО Чачак (шира зона Улице Бате Јанковића). Праћењем ових радова до дубине од око 1 m нису уочени трагови културног слоја из неког од старијих историјских периода, антике или средњег века.

Током године археолози НМ Чачак су обилазили и градилишта ван заштићене централне градске зоне и у више наврата су обилазили локалитет Градину на Јелици који у одсуству археолошких ископавања све више нараста у растиње.

Случајни налаз

Марко Кузмановић је 21. фебруара у Народни музеј донео фрагментоване посуде (најмање две) мањих димензија (пехаре или мање лонце) које је пронашао у Придворици, приликом копања за темељ нове куће. Парцела на којој су откривени гробови налази се на нешто стрмијој падини испод пута за Придворицу а изнад приступног пута Компанији „Слобода”. По речима налазача овом приликом затечено је скелетно сахрањених шест покојника приближног правца сахрањивања исток – запад. Два гроба су као прилог имали керамичке посуде. Према прелиминарном датовању реч је о налазима из 12. века који се јужно од Саве и Дунава ретко срећу као прилози у гробовима.

Рекогносцирање

Током марта обављено је једнодневно рекогносцирање дела атара села Котража у општини Лучани. Прегледани су локалитети Манастириште и црква у Котражи. Макроскопском проспекцијом нису евидентирани остаци локалитета нити покретни археолошки материјал.

Медијска промоција

Снимљено је више прилога и гостовања у медијима у којима су промовисани резултати ископавања у дворишту Музеја и нових анализа у Атеници.

Александра Гојгић и Вујадин Вујадиновић су више пута говорили за телевизије са националном и регионалном покривеношћу (*РТС, Прва, Нова С, Глас Зајадне Србије, ТВ Галаксија*) у вези са текућим пројектима и истраживањима, а у неколико наврата су током године у „Чачанском гласу” излазили чланци о активностима археолога, између осталог и о ископавањима локалитета Градско шеталиште 24а. Исте вести је пренео и портал Озонпресс (<https://www.ozonpress.net/>). Музејски YouTube канал (<https://www.youtube.com/@NarodniMuzejCacak>), на коме су за сада објављена три дигитална садржаја (филм *Римски Времејлов* и две *ЗД реконструкције Градине на Јелици* са кратким објашњењима – приказ архитектуре и једног броја предмета откривених током 40 година истраживања Градине) бележи раст посећености.

Изложбе

Изложба Народног музеја Чачак „У дубинама провинције” гостовала је у Замку културе у Врњачкој Бањи од јула до септембра 2025. године, а као део тима који је реализовао гостовање изложбе учествовала је и кустос Александра Гојгић.

Александра Гојгић је учествовала у постављању изложбе „Animalia et Populus – животиње и људи – суживот посведочен археолошким записом” археолога Дивне Гачић у „Атријуму”, Галерији Библиотеке града Београда у септембру 2025. године.

Александра Гојгић организовала је и учествовала у постављању изложбе у Галерији Народног музеја Чачак „Animalia et Populus – животиње и људи – суживот посведочен археолошким записом” аутора Дивне Гачић. Изложба је постављена у новембру 2025. године.

Кустоси Вујадин Вујадиновић и Александра Гојгић присуствовали су отварању изложбе „Јеринино брдо у селу Градац – резултати археолошких ископавања” археолога Игора Ђуровића у Народном музеју у Крагујевцу у априлу месецу.

Кустоси Вујадин Вујадиновић и Александра Гојгић присуствовали су отварању изложбе у Музеју Срема „Заштитна археолошка истраживања у Срему 2016–2023.” у мају месецу.

Кустоси Вујадин Вујадиновић и Александра Гојгић посетили су у Краљеву гостујућу изложбу Народног музеја Србије „Између трпезе и софре”.

Разно

Припремљено је неколико појединачних текстова који ће бити штампани у наредном периоду у часописима „Археологија и природне науке”, JAS, зборницима са скупова у Темишвару, Бузауу и Варни.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИСТОРИЈУ

Обрада и дигитализација музејских збирки

Током 2025. године Одељење за историју Народног музеја у Чачку наставило је дигитализацију. Циљ овог процеса је успостављање одрживог и савременог система управљања музејским збиркама, који је кључан за повећање доступности музејских предмета широј јавности. Реализован је кроз систематско паковање и обележавање предмета намењених за смештај у депо, дигитализацију и рад на терену.

Колега историчар Стефан Новичић успешно је скенирао музејску грађу (фотографије, документа, писма, дипломе и повеље), с тим да је реализован у ограниченом року од четири месеца у 2025. години.

У Музејски информациони систем ИМУС унето је 175 нових предмета, што значајно унапређује доступност и тачност података о збиркама.

Настављено је и прикупљање предмета на терену, чиме је Одељење ојачало везу са локалном заједницом и подстакло интересовање за очување културног наслеђа, уз истовремено обогаћивање музејских збирки и чување сећања на важне периоде завичајне историје. Одељење за историју обогаћено је и са 29 нових предмета, које је поклонио Слободан Бобо Стефановић (стари фото-апарати, опрема за фотографисање, камере...).

Током 2025. настављени су ревизија и реинвентарисање Збирке декорација (одликовања). Укупно је реинвентарисано 175 инвентарских бројева, што је у значајној мери допринело бољој организацији збирке.

Унапређењем процеса обраде, дигитализације и ревизије, уз континуирано обогаћивање збирки новим предметима, настављена је примена модерлизованог система управљања. Све наведене активности у свом коначном резултату повећавају прегледност, тачност података и доступност грађе за истраживаче и јавност. Овај систем је кључан за повећање видљивости и доступности музеалија као сведочанстава завичајне историје.

Континуирани наставак ових активности има за циљ олакшано и ефикасније коришћење целокупне грађе у даљим музејским истраживачким и изложбеним активностима.

Рад на обликовању „Музеја кошарке” у Чачку

Најважнија активност током 2025. године била је рад на завршетку обликовања сталне поставке „Музеја кошарке” у Чачку која је била део програма у оквиру пројекта „Престоница културе Србије 2024”. Током рада на овом пројекту примењивана је пракса писања петнаестодневних извештаја у којима су јасно означени сви проблеми, али и предлози за њихова решења.

„Музеј кошарке” у Чачку треба да буде музеј комплексног типа посвећен изучавању,

интерпретацији и промоцији кошарке у Чачку и Србији, са задатком заштите специфичних културних добара, унапређења знања и тумачења историје кошарке у контексту савремене културе. Основни циљеви Музеја биће промоција игре, дружења, здравог живота и локалних особности, са нагласком на едукацију и промоцију културе спорта. Музејска поставка, осим забаве и открића посетиоцима, треба да обезбеди и стварање поузданих знања. Кошарка је за Чачак важан део идентитета који се баштини у последњих осам деценија, чиме замишљени Музеј добија и улогу чувања специфичних вредности локалне заједнице.

Аутори поставке Милош Тимотијевић и Милан Лишанчић организовали су сталну поставку у више тематских целина, подељену на приземље (општа историја кошарке у Југославији, Србији и Чачку) и галерију (просторије посвећене најзначајнијим кошаркашима у Чачку). Финалну визуелну разраду архитектуре и дизајна сталне поставке реализовало је предузеће „Моделарт архитекте“ у консултацијама са кустосом Милошем Тимотијевићем. „Примавера студио“ је реализовао визуелне елементе поставке у просторијама посвећеним Радмилу Мишовићу, Драгану Кићановићу и Желимиру Обрадовићу, као и три „скулптуре“ на зидовима Соколане. Милош Тимотијевић и колега историчар Милан Лишанчић аутори су и хронологије развоја кошарке од 1891. до 2024. године која је постављена на спрату Соколане. Милош Тимотијевић је комплетирао сав писани материјал: 41 тематски уводни панел и 126 легенди уз експонате, који је преведен на енглески језик. У коначном постављању материјала у поставку учествовали су кустоси Милош Тимотијевић и Стефан Новичић. По завршетку реализације, пре званичног отварања поставке, Милош Тимотијевић је у неколико наврата организовао стручно вођење кроз „Музеј кошарке“ и путем медија обавестио јавност о завршетку пројекта.

У овој првој фази сталне поставке изложено је укупно 17 оригиналних и 39 копија предмета (укупно 56 експоната), сви у приземљу, где је постављено и 67 репродукција фотографија. На спрату је изложено 84 репродукција фотографија (укупно 239 предмета и репродукција у целом Музеју у оквиру којег доминирају репродукције фотографија, визуелни панели и медијске интерпретације, што је био свестан избор заснован на специфичном музеолошком моделу „музеја у развоју“).

Многи потенцијални дародавци предмета условили су своје донације тиме да се Музеј званично отвори, док су други емотивно везани за личне предмете и потребно је време за стварање поверења и изградњу партнерства између дародаваца и институције.

Због нерешених права на приказивање каријера Мишовића, Кићановића и Обрадовића на спрату Соколане, овај део сталне поставке Музеја кошарке неће бити доступан јавности. Решавање овог питања очекује се у 2026. години, што ће бити задатак нових кадрова који ће радити у „Музеју кошарке“.

Стална поставка је од самог почетка замишљена као део пројекта Музеја у настајању, тако да је остављено довољно простора за излагање нових предмета који ће стићи у Музеј који би званично требало да се отвори 2026. године.

Правни и организациони статус „Музеја кошарке“ није у потпуности решен, јер он егзистира као музеј у саставу Народног музеја у Чачку, што ће ометати и успоравати рад у будућности. Нису решени ни сви проблеми запошљавања нових кадрова, а послове вођења овог пројекта од краја 2025. преузео је Илија Вуловић.

Рад са публиком и јавна едукација

У 2025. години Одељење за историју Народног музеја у Чачку је у сарадњи са наставницима историје успешно организовало више тематских вођења кроз сталну поставку у Конаку Јована Обреновића, које су

прерасле у интерактивне радионице. Тематска и стручна вођења кроз сталну поставку окупиле су преко 80 ученика средњих школа, што је значајно допринело њиховом разумевању локалне историје. Позитиван одзив учесника и пораст интересовања за историјске теме потврдили су важност едукативне мисије Музеја и његову улогу у промоцији културног наслеђа.

Поред рада са школама, Музеј је учествовао и у ширим културним пројектима. Поводом стогодишњице Техничко-ремонтног завода у Чачку, Војска Србије је 2025. снимила документарни филм *Век са шехником*, у чијој изради је учествовао кустос Милош Тимотијевић. У оквиру интернационалног фестивала документарног филма *Инџерација 2025*, Тимотијевић је учествовао у снимању филма о архитекти Богдану Богдановићу и његовом делу *Ѕиомен-парк борбе и победе* у Чачку, као и у акцији постављања обележја „Парк мира“ у Спомен-парку, коју су организовали Туристичка организација Чачка и Међународни институт за мир и туризам.

Истраживачки и научни рад

Научноистраживачки рад Одељења за историју Народног музеја у Чачку током 2025. био је усмерен на унапређење квалитета основне музеолошке делатности и развој Музеја као регионалног центра за истраживање. Остваривање ових циљева реализовано је кроз сарадњу са научно-образовним институцијама у земљи и иностранству, активно учешће на научним скуповима, као и објављивањем научних монографија и чланака.

Циљ научноистраживачког рада Одељења за историју Народног музеја у Чачку подразумева подизање квалитета у основној музеолошкој делатности и позиционирање као регионалног истраживачког центра. Реализација ове делатности спровођена је кроз сарадњу са научно-образовним институцијама у земљи и иностранству, учешће на

научним скуповима и објављивање научних монографија и чланака.

Током 2025. године успостављена је сарадња и пружена помоћ у истраживању збирки Одељења за историју колегама са Института за савремену историју у Београду, Галерије Матице српске у Новом Саду, Завода за културу војвођанских Хрвата у Суботици и Универзитета у Констанци (Немачка). Народни музеј у Чачку посетио је др Михела Драгнеа, истраживач на Универзитету Југоисточне Норвешке (Universitetet i Sørøst-Norge) и председник удружења Balkan History Association и уредник часописа „Hiperboreea“, ради успостављања сарадње.

Заједно са Центром за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу и Одељењем за историју САНУ у Београду, др Милош Тимотијевић је у сарадњи са академиком др Милошем Ђураном и академиком др Љубодрагом Димићем учествовао у осмишљавању теме и припремама за научни скуп под називом „Градови у трансформацији у централној Србији (1945–1991)“ који ће се организовати 2026. године у Ректорату Универзитета у Крагујевцу. Током 2025. године публиковано је неколико научних радова који истражују важне аспекте српске историје, културе и друштва и који повезују националну и завичајну историју – од тема у вези са династичком пропагандом краља Александра I Карађорђевића, преко националне историје у Другом светском рату, културе сећања на ову епоху у контексту операције „Халијард“ и конструкције нових америчко-српских традиција, до оснивања војних предузећа током епохе социјализма. Објављена је и монографија о посети краља Александра и краљице Драге Обреновић Србији 1901. као примеру владарске пропаганде.

Током 2025. године завршен је рукопис монографије „Надежда Петровић: живот и уметност у служби нације“ који је и публикован у издању Службеног гласника у Београду

под уредништвом Борисава Челиковића. Рецензенти монографије су др Игор Борозан, редовни професор Филозофског факултета у Београду и дописни члан САНУ, др Урош Шешум, ванредни професор Филозофског факултета у Београду, др Радомир Ј. Поповић, научни саветник из Историјског института у Београду, и др Владимир Димитријевић, професор Гимназије у Чачку.

Истраживање се заснивало на интердисциплинарном приступу који је објединио анализу необјављене епистоларне грађе у Народном музеју Србије у Београду, Народном музеју у Чачку, објављених историјских извора, ликовних критика и новинских чланака, као и тумачења уметничких дела Надежде Петровић. За испитивање јавног деловања Надежде Петровић коришћена је критичка дискурзивна анализа штампе и њених јавних наступа, уз историјску анализу политичких и друштвених околности. Херменеутички приступ омогућио је тумачење вредносних ставова и симболичких значења, док је упоредна анализа пружила увид у њену позицију у односу на савременике. Монографија је објављена 2025. и представља прво истраживање о политичком деловању, конспиративним активностима и идеолошким ставовима Надежде Петровић.

Историчар др Милош Тимотијевић је 2024. био и рецензент за чланке који су објављени у часопису „Наша прошлост“ из Краљева. Учествовао је и у раду редакције часописа „Ужички зборник“ Народног музеја у Ужицу.

Све наведени радови и активности проширили су научна сазнања и истакли значај завичајне историје у контексту националног и регионалног културног наслеђа, али и подстицања научне дискусије као основе за будућа истраживања. На тај начин повећана је видљивост Народног музеја у Чачку у научној заједници и покренута интеграција завичајне историје у националне и регионалне теме.

Учешће на научним скуповима, предавања и промоције књига

Током 2025. године др Милош Тимотијевић активно је учествовао на различитим научним и културним догађајима, укључујући конференције, предавања и промоције књига. Циљ свих активности био је повезивање музеолошког рада, научних истраживања и шире јавности.

Научни скупови:

На скупу „Развој вароши западног Поморавља“, одржаном 16. октобра 2025. у Народном музеју Краљево, представио је рад „Како је Чачак постао град: преображај од османске касабе до социјалистичког града (крај 18 – средина 20. века)“.

Предавања:

У Музеју рудничко-таковског краја у Горњем Милановцу, 1. октобра 2025, одржао је предавање „Ангажовани интелектуалац: живот и дело Драгише Васића (1885–1945)“.

У Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис“ Чачак, 23. децембра 2025, одржао је предавање „Живот и дело Драгише Васића (1885–1945)“, заједно са Борисавом Челиковићем и др Владимиром Димитријевићем.

Промоције књига, зборника и научних часописа:

Промоција часописа „Наша прошлост“ бр. 22, Народни музеј у Краљеву, 21. фебруар 2025. (заједно са уредником часописа др Татјаном Михаиловић из Народног музеја у Краљеву, археологом Горданом Гаврић, саветником директора Задужбине Светог манастира Хиландара у Београду, историчарем уметности др Аном Костић Ђекић, ванредним професором Филозофског факултета Универзитета у Београду).

Промоција зборника радова „Кнез Михаило Обреновић: време, живот, дело“ у издању Центра за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу и Одељења историјских наука САНУ, 20. март 2025, Галерија

Народног музеја у Чачку (заједно са Делфином Рајић, директором Музеја, академиком др Милошем Ђураном, управником Центра, проф. др Александром Растовићем, директором Историјског института у Београду).

Промоција књиге „Усклици искреног одушевљења: ефемерни спектакли и путовање краља Александра и краљице Драге Обреновић по Србији 1901. године”, Гимназија у Горњем Милановцу, 9. април 2025. (заједно са издавачима, Делфином Рајић, директором Народног музеја у Чачку, и Жељком Цветковићем, директором Музеја рудничко-таковског краја из Горњег Милановца, рецензентима, академиком проф. др Игором Борозаном са Филозофског факултета у Београду, проф. др Сузаном Рајић са Филозофског факултета у Београду, др Аном Столић, научним саветником са Историјског института у Београду, и коаутором Александром Марушићем из Музеја рудничко-таковског краја из Горњег Милановца).

Промоција зборника радова „Кнез Михаило Обреновић: време, живот, дело” у издању Центра за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу и Одељења историјских наука САНУ, 14. мај 2025, Библиотека „Вук Караџић” у Крагујевцу (заједно са академиком др Милошем Ђураном, управником Центра).

Промоција књиге „Усклици искреног одушевљења: ефемерни спектакл и путовање краља Александра и краљице Драге Обреновић по Србији 1901. године”, Народни музеј у Краљеву, 12. јун 2025. (заједно са Дарком Гучанином, директором Народног музеја у Краљеву, Делфином Рајић, директором Народног музеја у Чачку, рецензентом проф. др Сузаном Рајић са Филозофског факултета у Београду, и коаутором Александром Марушићем из Музеја рудничко-таковског краја из Горњег Милановца).

Промоција Зборника радова Народног музеја у Чачку бр. 55, 28. август 2025, Галерија Народног музеја у Чачку (заједно са Делфином

Рајић, директором Народног музеја у Чачку, и проф. др Сузаном Рајић /Одељење за историју Филозофског факултета у Београду/).

Промоција књиге „Надежда Петровић: живот и уметност у служби нације”, Чачак, 24. октобар 2025, Уметничка галерија „Надежда Петровић” (заједно са рецензентима академиком проф. др Игором Борозаном са Филозофског факултета у Београду, др Владимиром Димитријевићем, професором Гимназије у Чачку, и Борисавом Челиковићем, уредником у Службеном гласнику).

Промоција књиге „Усклици искреног одушевљења: ефемерни спектакл и путовање краља Александра и краљице Драге Обреновић по Србији 1901. године”, Галерија Народног музеја у Чачку, 17. децембар 2025. (заједно са Делфином Рајић, директором Народног музеја у Чачку, рецензентом др Аном Столић, научним саветником са Историјског института у Београду, и коаутором Александром Марушићем из Музеја рудничко-таковског краја из Горњег Милановца).

Сарадња са медијима

Током 2025. године кустос др Милош Тимотијевић реализовао је значајну сарадњу са различитим медијима.

Укупно је објављено 10 ауторских текстова у штампаним медијима (*Вечерње новости*, *Полиџикин забавник*, *Чачански глас*, *Таковске новине*) који су покривали теме из локалне и националне историје: Овчарско-кабларске манастире, Бој на Љубићу и Танаска Рајића, кнеза Михаила Обреновића, династију Обреновић, Надежду Петровић, мајора Драгутина П. Гавриловића, краља Александра I Карађорђевића, Драгишу Васића и отварање Музеја кошарке у Чачку. Сарадња са локалним новинама допринела је очувању културног идентитета и позиционирању музеја као научно-истраживачког центра.

У листу *Полиџика* објављена су 22 наславка фељтона под називом „Краљ Александар и краљица Драга – последње путовање Србијом”. Такође, бројни интервјуи

у *Вечерњим новостима*, *Чачанском гласу* и *Таковским новина* обухватили су теме у вези са националном историјом, али и културно-историјско наслеђе западне Србије (укупно девет интервјуа).

Кроз серију текстова на интернет-порталима обрађене су теме које спајају националну и савремену историју, попут Хаџи Проданове буне 1814, Дана државности, обнове нововековне Србије, херојске одбране Београда 1915. године, личности и дела Надежде Петровић, оснивања Војно-техничког завода у Чачку 1925. године. Текстови су објављивани на сајту Народног музеја у Чачку и порталима у Чачку и Београду (moravainfo.rs, caglas.rs, ozonpress.net, stellapolarebooks.com).

Сви ови текстови имали су за циљ да повећају видљивост рада Народног музеја у Чачку, истакну културно наслеђе региона и ојачају везу између прошлости и садашњости кроз савремену дигиталну презентацију.

На друштвеним мрежама током сваке недеље објављиване су до две објаве, у форми кратких текстова са презентовањем фотографија музејских предмета, што је подстакло интеракцију са публиком.

Снимање и емитовање интервјуа са националним и локалним телевизијама (РТС, Ртвa, Еuronews, Лав телевизија), обухватило је разноврсне теме. Издвајају се емисије о соколском покрету, емитованој на Радио Београду у серијалу „Спортски споменар“ 6. јула 2025, коју је водио Слободан Нешић, и емисија у „Око магацину“ на РТС-у „Драгиша Васић – писац краја који је створио Србију“ емитована 13. августа 2025, коју је водила Јована Милованчевић.

Наведене активности значајно су допринеле повећању видљивости Музеја и афирмацији културног наслеђа Чачка у савременом друштву. Више од 50 медијских прилога, укључујући и текстове у водећим националним и локалним новинама, телевизијске интервјуе и текстове на интернет порталима, као и преко 80 прилога на друштвеним мрежама, представили су рад Народног музеја у

Чачку широј јавности и истакли његову улогу као значајног центра за историјска истраживања и очување завичајне културе сећања.

Послови у вези са радом редакције Зборника радова Народної музеја у Чачку

Током 2025. године успешно су реализовани сви послови у вези са израдом 55. броја „Зборника радова Народног музеја“ у Чачку. Као уредник, члан редакције, секретар и рецензент за историјске радове, кустос др Милош Тимотијевић прегледао је све примљене прилоге, укључујући текстове, цртеже и фотографије у папирном и електронском формату.

Поред тога, обављени су и послови техничког уређења и дизајна. Одређени број текстова намењених за 55. број није испуњавао техничке стандарде. Због тога је било неопходно уложити додатни труд у усклађивање напомена, списка литературе, резимеа, као и распоређивање фотографија и њихових легенди. Ови напори допринели су очувању високог стандарда издавања Зборника, што је једна од најважнијих редовних годишњих активности Народног музеја у Чачку.

Од 2024. године „Зборник радова Народног музеја у Чачку“ званично је добио електронско издање са додељеним ISSN бројем, а интернет сајт Зборника, постављен 2023, допуњен је новим бројем из 2025. године. Овај сајт, веома посећен и већ препознат од стране свих великих интернет претраживача, значајно је унапредио доступност и видљивост радова широј научној и стручној јавности.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИСТОРИЈУ УМЕТНОСТИ

Поред организационих послова у вези са радом установе, Делфина Рајић, директор Народног музеја у Чачку, активно је учествовала у свим пројектима и манифестацијама Музеја. Организовала је припрему изложби које су биле део редовне активности током године, као и низ књижевних вечери, предавања и учешћа у телевизијским емисијама.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ЕТНОЛОГИЈУ

Набавка нових експоната

У 2025. години Етнолошко одељење је набавило 35 нових предмета. У току године Етнолошко одељење је од грађана на поклон добило већи број предмета за Збирку покућства, текстилно покућство, Збирку старих фотографија и предмете за попуњавање Збирке заната. Посебно вредни поклони у 2025. години су абаџијска машина, алат, делови народне ношње и пратећи материјал коришћен у овом занату које је поклонила Споменка Пецовић из Новог Сада, ћерка некадашњег чачанског абаџије Душана Урошевића. Поред овога, породица Кандић поклонила је полуконцертни клавир који је био у власништву породице више од 150 година. Господин Љуба Маринчић је поклонио вредне предмете и фотографије за етнолошку поставку у Хаџића кући.

Документација и инвентаризација предмета

У оквиру редовних музејских активности инвентарисано је 60 предмета. Видео и аудио-материјал снимљен у току теренских активности чува се у Етнолошком одељењу.

Фото-документација

У дигиталној техници снимљено је више од 400 фотографија, углавном из области нематеријалног културног наслеђа, као и објеката и детаља у вези са народним грађитељством и предмета материјалне културе. Највећи део фотографија настао је у току теренских активности кустоса. У току теренских истраживања снимљен је вредан видео-материјал преточен у кратак филм о прављењу домаћег сапуна.

Рад у депоима, на превентиви и заштити предмета

У току 2025. године вршене су редовне активности око одржавања и сређивања депоа.

Проблем недовољног и неадекватног простора за депое Етнолошког одељења траје више од 20 година. Делимично је био решен добијањем бивше зграде Комуналца, мада и овај простор није био адекватан. Простор који тренутно користимо за нужни депо је велика сала Дома културе МЗ Парменац.

Теренска активност

У протеклој години вршена су појединачна теренска истраживања према потребама тема о којима је писано и за припрему изложби планираних за наредни период.

Настављена је сарадња са бројним чачанским породицама, од којих су добијени значајни подаци на теме у вези са пројектима, као и за редовну активност на прикупљању нових предмета за етнолошке збирке.

Извршена су теренска истраживања у вези са старим занатима, посебно за качарски/пинторски занат на територији града Чачка, Горњег Милановца и Ивањице. Извршена су и истраживања на тему хигијене у традиционалној култури у селима околине Чачка. Од посебног значаја су теренска истраживања у вези са знањем и вештинама асурџијског заната, на чију је тему реализован и етнолошки филм.

Организована су теренска истраживања о улози воде у традиционалној српској култури на простору Моравичког округа. У склопу овог истраживања Снежана Ашанин је истраживала воденичарски занат у Атеници, Пријевору и Вичи, а организована је и израда видео-записа на ову тему и остварена одлична сарадња са власницима ових воденица. Истраживачке активности ће бити настављене и у наредној години.

Снежана Ашанин се бавила истраживањем духовне културе на тему Беле покладне недеље и Заветина. Истраживање је спроведено на простору Моравичког округа. Реализовано је и истраживање на теме у вези са Лазаревом Суботом и Цветима.

Нематеријално културно наслеђе

И ове године Снежана Ашанин је радила на евидентирању нових елемената нематеријалног културног наслеђа.

Заветине: Настављена су истраживања о заветинама на простору чачанског краја. Циљ је да се употпуне подаци неопходни за упис овог елемента на Националну листу. Обављена су детаљна истраживања обичајних пракси на простору села и насеља (Пријевор, Кулиновци, Атеница, Коњевићи).

Косидба на Рајцу: Снежана Ашанин је у оквиру израде номинацијског досијеа и ове године присуствовала овој манифестацији. Извршена су додатна теренска истраживања и договорене даље смернице са Туристичком организацијом у Љигу. Обогаћена је фото-документација на ову тему.

Стругана погача: Реализована су сва теренска истраживања у вези са овом темом. Комплетирана је сва документација, као и писма сагласности. Документација је предата стручној комисији при центру НКН.

Обрађене су и следеће теме: Асурцијски занат, Бела покладна недеља, Производња ћумура, Свети Трифун – виноградарска слава, Вашари у Србији, Стругана погача – обичајна пракса Срба са Косова и Метохије и јужних области централне Србије, Знања и обичаји везани за месец, Обичаји везани за празник Младенци.

Стручни радови

Настављена је дугогодишња сарадња са новосадским листом „Пољопривредник“. Снежана Ашанин је написала стручни рад на тему „Воденичарски занат као део нематеријалног културног наслеђа“, а Ивана Ћиријаковић „Чардаци – гостинске куће Западне Србије“.

Манифестације

Богојављење: Као и претходне године, одржана је манифестација „Пливање за залеђени крст“, двадесет прва по реду.

Драгачевски сабор трубача: И ове, као и претходних година, традиционална

„Драгачевска свадба“ изведена је у организацији и режији Снежане Ашанин. Представа свадбе уз све обичаје и обредне радње садржана је из две сценске целине. Како домаћа, тако и страна публика, имала је прилику да се упозна са обредним радњама свадбеног церемонијала.

У оквиру „Сусрета подовчарских села“ у Марковици је организована импровизација Драгачевске свадбе. Снежана Ашанин је била стручно лице и вођа ове пројектне активности. Израђен је и етнолошки филм на ову тему.

Обичајна пракса традиционалне свадбе у Драгачеву представљена је и у оквиру манифестације „Распевано Драгачево“.

У оквиру Сабора трубача Снежана Ашанин је ангажована као председник стручног жирија у такмичењу здравичара и у такмичењу за избор најоригиналније народне ношње.

Сабор фрулаша у Прислоници: Снежана Ашанин је, заједно са Наташом Рибић-Младеновић из Центра за НКН при Етнографском музеју у Београду, учествовала у презентацији нематеријалног културног наслеђа.

Пројекти

Пуситовањем до нових одевних предмета – радионице пустиновања вуне и редизајна 2: У току три месеца рада, од 1. октобра до 25. децембра 2025. године, 20 учесника радионица је по шест часова недељно учило технике сувог и мокрог пуствовања вуне којима су редизајнирали своје старе одевне предмете. Учеснице радионица су биле узрasta од 7 до 77 година, а на радионицама је узело учешће и пет ученика основне школе за образовање одраслих са лаким сметњама у развоју. На овај начин је једна стара техника израде предмета од вуне сачувана од заборава и нашла савремену примену при креирању нових одевних предмета од старих. По завршетку рада на радионицама 25. 12. 2025. године организована је модна

ревија у Галерији Народног музеја Чачак на којој су учеснице радионица приказале своје редизајниране одевне предмете. На модној ревији приказани су и предмети израђени у току радионица на пратећој изложби радова. Пројекат је реализован средствима Министарства културе РС и у сарадњи Народног музеја Чачак и удружења „Наше дрво“.

Истраживања качарској (џинџорској) заната на џериџорији Моравичкој округи: У оквиру пројекта истражени су сви преостали мајстори овог заната на територији Моравичког округа, интервјуисани су и снимљени. Због малог броја ових мајстора, истражени су и територија Сјенице и Крушевца, где их још увек има. Истраживањем су обухваћена знања и умећа ових мајстора, описан алат који су користили, као и онај који данас користе, али и производи овог заната. Овим истраживањем су прикупљени значајни подаци потребни за евидентирање новог елемента нематеријалног културног наслеђа. На крају истраживања од снимака са терена настао је етнолошки филм под називом „Док је пића, биће бурића“, који ће бити промовисан у 2026. години.

Покренимо ниџи: У сарадњи са Удружењем „Страцимиров запис“ организована је школа ткања. Пројекат под називом „Покренимо нити – школа ткања, плетења и веза“ подржало је Министарство културе. Школа је била веома посећена. Поред 22 редовна полазника кроз школу ткања прошао је велики број ђака који су имали прилику да се упознају са овом вештином. Радионице су организоване и у сарадњи са ОШ „Ратко Митровић“ из Чачка, КУД-ом „Абрашевић“ и Ученичким домом у Чачку. Поводом успешно реализоване радионице организована је и изложба радова.

Пливање за Бојовљенски крст – дојринос одрживосџи елементи немаџеријалној културној наслеђа: Овај пројекат реализован је у сарадњи са Удружењем „Страцимиров

запис“. Његов циљ је представљање овог елемента на простору нашег града. Реализована је изложба у просторијама Спортског центра „Младост“. У оквиру истог пројекта снимљен је и етнолошки филм „Бог се јави“. Пројекат је финансирало Министарство културе.

Значај куварица у џтрадиционалном енџериџеру џородичној дома – иџтраживање, џрезенџација, едукација: Снежана Ашанин је у сарадњи са колегама из Зајечара и Параћина успешно реализовала овај пројекат. У Културном центру у Гучи постављена је изложба „Куварице, мање збори...“ на којој је изложено 30 најрепрезентативнијих експоната. Изложбу прати и стручни каталог.

Драџачевска свадба: На Драгачевском сабору трубача и ове године је реализована представа импровизације драгачевске свадбе из времена друге половине 19. века. Пројекат је водила Снежана Ашанин. Набављени су неопходни реквизити за ентеријер куће и ношња за наконче. Сарадња је остварена са певачким друштвима Драгачева и КУД-ом „Абрашевић“. Пројекат је реализован у сарадњи са Културним центром из Гуче.

Традиционални занати: Пројекат је реализован у сарадњи са Удружењем „Страцимиров запис“. Пројекат је водила Снежана Ашанин. У школама на територији општине Ивањица организована су предавања и радионице на тему израде народне ношње и женске домаће радиности. Остварена је одлична сарадња са школом у Приликама. Велико интересовање је евидентирано од стране полазника и наставника. На крају пројекта организовани су изложба и модна ревија радова која су деца навезла и исплела.

Научни и стручни скупови

Сџручни скуџ Еџнолошке секције у Београду одржан је 3. новембра и односио се на „Културу исхране“. Учешће у раду овог семинара узела је Снежана Ашанин са

презентацијом „Традиционалне горанске посластице“.

У октобру месецу Снежана Ашанин је учествовала у раду стручног семинара „Оснаживање жена у руралним подручјима Србије“ у Рогљевачким пивницама.

Стручно усавршавање

Снежана Ашанин је учествовала на стручном семинару „Имплементација конвенције из 2003“ у Народној Републици Кини у мају месецу.

Ивана Ћирјаковић је учествовала у обуци за писање пројеката које финансира Европска унија у организацији деска „Креативна Европа“ у Нишу од 21. до 26. јануара 2025. године.

Ивана Ћирјаковић је била учесник пројекта „Кул пројекти за креативне предузетнице“ у оквиру кога је боравила на стручном усавршавању из области културног туризма у Мурској Соботи у Словенији од 1. до 7. јуна 2025. године. У оквиру истог пројекта учествовала је на сајму креативаца и завршној манифестацији пројекта који је трајао 18 месеци у Бјеловару у Хрватској од 29. до 31. августа 2025. године.

My Future - Who Cares: Снежана Ашанин је узела учешће у раду овог семинара.

Етнолошки филмови

Док је љића, биће бурића: Филм је снимљен у периоду од октобра до децембра 2025. године у оквиру пројекта истраживања качарског/пинторског заната.

Асурције: Филм је сниман у селу Старо Ланиште. Реч је о занату који је успео да се сачува и буде одржив. Филм је учествовао на 34. Међународном фестивалу етнолошког филма. Освојио је прву награду у категорији домаћих филмова. Аутор је Снежана Ашанин, а режисер Милица Бајић Ђого.

Сарадња са другим установама

Реализована је сарадња са:

– Удружењем „Стари Чачани“

– Библиотеком „Димитрије Туцовић“ из Лазареваца

– Основном школом „Ратко Митровић“ из Чачка

– Удружењем „Светосавске свечаности“

– Удружењем соколара Србије

– Удружењем „Черенски“

– Друштвом за церебралну и дечју парализу, Ивањица

– Листом „Балкан-травел“

– Катедром за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду

– Медијима

– КУД-ом „Абрашевић“ из Чачка

– Музејом Републике Српске у Бањој Луци

– Вокалним ансамблом „Канон“ из Крагујевца

Рад у стручним друштвима

Музејско друштво Србије – Током године етнологзи су учествовали у раду овог Удружења. Снежана Ашанин је претходних седам година обављала послове секретара Музејског друштва Србије. Ове године изабрана је за председника Суда части.

Етнологзи су узели учешће у раду Редовне седнице (у априлу) и Свечане седнице (у септембру).

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА КОНЗЕРВАЦИЈУ И РЕСТАУРАЦИЈУ

Подаци о извршеним конзерваторско-рестаураторским радовима и интервенцијама:

археолошке збирке:

– локалитет *Градско шећалиште 24а* (ископавања 2023 године):

Завршен је конзерваторско-рестаураторски третман две керамичке посуде и две стаклене амфоре, као и за више налаза (2023 – сребро, бронза, гвожђе, кост, стакло). У току је конзерваторско рестаураторски третман бронзаних и гвоздених налаза (2024), као и три бронзана налаза (2025).

– локалитет *Дворишће музеја у Чачку* (ископавања 2023/2024. године):

У току је конзерваторско-рестаураторски третман више гвоздених налаза (2024), док је третман завршен код два бронзана налаза (2023);

– локалитет *Жујана Сипрацимира*:

Завршен је конзерваторско-рестаураторски третман седам фрагментованих и пет целих керамичких посуда.

– локалитет *Осипровица 1985 (Велики брэд, Подбрађе)*

Завршен је конзерваторски третман бронзаних и гвоздених налаза.

– локалитети *Рудник – Дворине – Маџарско бробље, Ђурине ћелије – Манојловци, Градина на Венчанцу*:

Завршен је конзерваторско-рестаураторски третман више налаза (бронза, гвожђе, сребро – 2022, 2023, 2024), као и третман бронзане фибуле и више бронзаних новчића (2025);

– локалитет *Рудник* (Музеј рудничко-таковског краја, Горњи Милановац):

Завршен је конзерваторско-рестаураторски третман више налаза (сребро, бронза, гвожђе – 2024), као и реконзервација две бронзане фибуле и једног дугмета.

– локалитет *Мрчајевци Гушавац*:

Завршен је конзерваторско-рестаураторски третман гвоздених фрагмената одабраних налаза.

етнолошке збирке:

– Извршен је конзерваторски третман 38 предмета (дрво, керамика). У току је конзерваторски третман више предмета (метал, стакло).

Превентивна конзервација

Вршени су редовни мониторинг и обрада података амбијенталних услова у *Сјалној йосшавци* музеја и у два етнолошка депоа. У периоду септембар – октобар извршени

су детаљни преглед и чишћење предмета, витрина и простора сталне музејске поставке.

Конзерватори су током године предузимали одговарајуће мере и активности у домену превентивне конзервације (припрема одговарајућег паковања за чување и транспорт музејских предмета, контрола параметара за адекватно чување и излагање предмета, замена и апликација кесица лаванде у текстилним историјским збиркама и Етнолошкој поставци). У сарадњи са фирмом *VISAN* извршени су дератизација унутрашњег простора, дезинсекција спољних површина, као и примена одговарајућих хербицида на површинама око музејских објеката.

У лабораторији је извршена *in situ* калибрација логера којом су утврђена различита RH одступања у односу на референтне вредности (три логера показују неприхватљива одступања од минимално 5-8% RH, четири одступања у оквиру дозвољених граница, а два се могу користити уз корекције). Извештај о раду прати предлог новог организационог приступа за праћење амбијенталних услова у музејским депоима, Сталној поставци и Галерији музеја – *Микроклимајски надзор 2026. године*.

Учествовање на предавањима, радионицама, стручна сарадња

Слободан Богојевић је припремио хабилитациони рад за објављивање. Настављена је сарадња са проф. др Кристином Шарић са Рударско-геолошког факултета у Београду, у погледу археометријских анализа и припреме радова за публикување, као и са Алексом Јеликићем, дипл. хемичарем Републичког завода за заштиту споменика културе у Београду.

Изложбе

Као један од аутора, Слободан Богојевић је у сарадњи са Маријом Аћимовић организовао гостовање изложбе *У дубинама йровинције*

у периоду од 9. јула до 22. септембра у Замку културе у Врњачкој Бањи.

Конзерватори су учествовали у техничкој реализацији тематских изложби у организацији Народног музеја у Чачку, као и изложби других музеја, установа и удружења.

Стручна пракса из области конзервације и рестаурације, образовни рад

У току два дана (11. и 12. јун) са ученицима III године и предметним професором Снежаном Добросављевић из Уметничке школе из Чачка реализована је стручна пракса из области конзервације и рестаурације метала (основе). Теоријски и практични сегмент стручне праксе водио је конзерватор Слободан Богојевић.

Сајт Музеја

Слободан Богојевић је током године технички координирао одржавање и ажурирање сајта уз консултације са осталим колегама из Музеја. Дизајн сајта је поверен Богданки Половини, фотографу и дизајнеру из Београда.

Текуће активности

Апарати и хемикалије који се већ дужи низ година не користе у конзерваторским третманима, предати су лабораторијама Агрономског факултета у Чачку.

БИБЛИОТЕКА МУЗЕЈА

Библиотека Народног музеја у Чачку је у току 2025. године обављала послове у складу са Законом о библиотечко-информационој делатности и Правилником о раду библиотеке Народног музеја. Ти послови обухватају прикупљање, обраду, заштиту, чување, представљање и давање на коришћење библиотечке грађе и извора, размену и позајмицу публикација и информација које библиотека поседује са другим институцијама у земљи и иностранству, а у циљу ширења знања, слободног приступа информацијама

и њихове промоције. Такође, библиотека је обављала и друге послове који подразумевају подршку, помоћ и допринос унапређивању свих облика и подручја рада Народног музеја, чији је саставни део.

Све библиотечке послове током 2025. године обављало је једно лице, непрекидно се едукујући за стручне послове, посећујући акредитоване семинаре и обуке које организује Матична библиотека из Чачка. У новембру месецу запослена Јована Божовић положила је стручни испит из библиотечко-информационе делатности у Народној библиотеци Србије и тиме стекла звање дипломираног библиотекара.

Сва пристигла библиотечко-информациона грађа је обрађена и инвентарисана – монографске публикације електронским путем у библиотечком програму НИБИС, док су серијске публикације евидентирани у картотеци и инвентарској књизи библиотеке Музеја.

Међубиблиотечка позајмица:

У оквиру међубиблиотечке позајмице, као једног од сервиса у оквиру библиотечког пословања, у току 2025. године библиотека је одговорила на све захтеве за позајмицу литературе из њеног фонда, док је за потребе наших кустоса упућено седам захтева другим библиотекама (Народној библиотеци Србије, Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“, библиотеци Народног музеја Краљево) и на тај начин кустосима је учињено доступним за коришћење укупно 38 публикација из наведених библиотека.

Поред међубиблиотечке позајмице публикација, библиотека Народног музеја бележи 184 реализована захтева за позајмицу књига у оквиру установе, за шта је примарно и специјализована.

Као и претходних година, мањи број истраживача, студената и суграђана користили су услуге библиотеке, поштујући правила установе о коришћењу

библиотечко-информационе грађе (публикације се не могу износити ван Музеја, већ се могу читати и прегледати искључиво у просторијама библиотеке). Захтева на које смо могли да одговоримо у оквиру таквих посета у овој години било је двадесет три.

Поклони:

Библиотека Народног музеја Чачак је из фонда дупликата и отписних књига издвојила публикације које у виду поклона шаље сродним установама. Када су у питању публикације из фонда издавачке делатности самог Музеја током 2025. године поклоњене су 162 књиге музејским сарадницима, ауторима, установама и другим појединцима. Традиција принављања библиотечког фонда путем поклона који Народна библиотека Србије обезбеђује за Народни музеј Чачак настављена је и у овој години, па је музејска библиотека део свог фонда увећала и овим путем. У поређењу са претходном годином, већи број књига стигао је као поклон појединачно.

Размена са библиотекама у земљи и иностранству:

Размена са регионом и иностранством је у 2025. години била активна, па је овим путем у фонд библиотеке приновљен највећи део књига и часописа. У плану је да овом сегменту пословања посветимо још већу пажњу, с обзиром на то да је размена публикација један од основних видова набавке библиотечке грађе у нашој библиотеци.

Куповина књига:

Куповина публикација била је онемогућена због недостатка финансијских средстава, па стога није реализовано планско и организовано попуњавање фонда.

Издавачка делатност:

Народни музеј Чачак обогатио је своју издавачку делатност, у току календарске године, са четири нова наслова:

– *Усклици искреној одушевљења: ефемерни сјећањак и његовања краља Александра и краљице Драге Обреновић у Србији 1901. године*

– *Дечји мајски салон*

– *Зборник радова Народног музеја LV*

– *Римске шерме у Чачку*

Све четири публикације доступне су за коришћење у музејској библиотеци. Књиге су плански послате у виду међубиблиотечке размене, што ће се по потреби наставити и у току наредне године. Такође, музејска издања послата су у виду поклона свим сарадницима и установама, како је било предвиђено. Из библиотеке је уредно прослеђен сав издавачки материјал који се даље може читати или прегледати (у зависности од инструкција и одобрења аутора) на сајту Народног музеја Чачак. Библиотека је радила на евиденцији и ангажовању око правовременог достављања електронских и штампаних обавезних примерака публикација, продаји и пласману књига у издању Народног музеја, бележењу и достављању свих неопходних података на годишњем нивоу о раду библиотеке Музеја за Мрежу библиотека Србије (МБС), која је намењена за прикупљање, обраду и презентацију статистичких података о библиотекама у Републици Србији. Нова база, која обухвата податке од 2019. године, урађена је као веб-апликација и смештена је на серверима Народне библиотеке Србије.

Током 2025. библиотекарка Јована Божовић учествовала је у пословима у вези са израдом 55. броја *Зборника радова Народног музеја* у Чачку. Урађена је коректура свих чланака Зборника у папирном и електронском формату.

ФОТО-ЛАБОРАТОРИЈА

Фотографско одељење бави се снимањем покретних и непокретних културних добара, изложби и бројних манифестација које реализује Народни музеј у Чачку. Такође учествује у техничкој реализацији изложби у

организацији наше установе, као и током теренских радова.

Током 2025. године обављена су следећа снимања:

1. За Одељење археологије – 2627 дигиталних снимака;
2. За Одељење палеонтологије – 144 дигитална снимка;
3. За Одељење етнологије – 2478 дигиталних снимака;
4. За Одељење историје – 276 дигиталних снимака;
5. За Одељење конзервације – 1749 дигиталних снимака;
6. Изложбе и манифестације – 2180 дигиталних снимака.

СТАЛНА ПОСТАВКА НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ

Сталну поставку Народног музеја у Чачку у 2025. години посетило је укупно 5320 посетилаца (2950 деце и 2370 одраслих).

Примећен је знатно већи број посетилаца из Русије, Белорусије, Украјине и Румуније. Екскурзије које посећују наш Музеј углавном свраћају у повратку са Златибора, Таре, са Мокре Горе, из Андрићграда итд. Бази четвртих разреда основних школа, који по школском програму уче о прошлости Србије и нашег краја, најчешћи су посетиоци школског узраста. Групе пензионера и запослени у разним фирмама, као што су општинске управе, банке, школе, са великим занимањем и уз све похвале за нашу поставку буду и више пута наши посетиоци. Званичне делегације које су у нашем граду присуствовале разним поводима посетиле су и наш Музеј.

Сарадња на капиталном пројекту Министарства туризма „Дигитализација туристичке понуде Србије” са „Дигиталним туристичким водичем Народног музеја Чачак” допринеће афирмацији сталне поставке Народног музеја у туристичкој понуди Србије у сусрет специјализованој изложби „ЕКСПО 2027 Београд”.

Успешно смо сарађивали са свим обдаништима, школама, ТО Чачак, УТП „Морава”, Техничко-ремонтним заводом, разним туристичким агенцијама и удружењима, инфлуенсерима, новинарима, КУД „ФРА”, КУД „Дукати” итд.

Настављена је сарадња са редакцијама Српског биографског речника Матице српске и часописа „Изворник” Међуопштинског историјског архива у Чачку. Снимљена је емисија за Еко ТВ о сталној поставци, која ће се емитовати у два наставка почетком 2026. године.

ИЗЛОЖБЕ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ

У Галерији Народног музеја отворена је једна изложба из сопственог програма, пет гостујућих и пет изложби које су организовали појединци, организације и удружења из Чачка. Пратећи програм чинила су предавања, промоције књига и разговори. Галерију Народног музеја у Чачку током 2025. године посетило је 5820 посетилаца.

У Хаџића кући су у току године отворене четири изложбе, а одржано је и више различитих радионица за децу и одрасле. У сарадњи са Музејом слатка – Кућа Цветића одржана је радионица веза са темом „Мотиви краља Александра Карађорђевића на везеним предметима”. Радионица је била веома посећена. Гост је била и Смиљана Булатовић, најпознатија трукерка у Србији. Одржано је и неколико предавања на теме из области психологије и народне медицине у организацији УЖ „Надежда Петровић”.

Изложбе Музеја у Чачку

Бела ђокладна недеља – изложба поводом Беле покладне недеље и почетка Васкршњег поста на којој су приказане победничке маске са Фестивала маске из претходних година, отворена је 27. фебруара у Хаџића кући. Аутор изложбе и каталога је Снежана Шапоњић Ашанин.

41. *дечји мајски салон* са темом *Моје музејске аваншуре* аутора Делфине Рајић. Овогодишња изложба, која је отворена 22. маја, окупила је радове ђака десет школа са подручја града Чачка и општине Лучани.

Гостујуће изложбе

Фосили као огрази прошлости Природњачког музеја у Београду. Аутори изложбе су др Биљана Митровић, Сања Алабурић и Бранко Радуловић. Изложбу је 27. фебруара отворио Славко Спасић, директор Природњачког музеја.

Љубим руке Музејске збирке Народног универзитета у Трстенику. Ауторка изложбе је др Јелена Вукчевић. Изложбу је 3. јула отворила Делфина Рајић.

Од абације до чаруције Музеја рудничко-таковског краја. Ауторка изложбе је Наташа Поломац Петковић, етнолог-антрополог. Изложба је отворена 14. августа.

Култура сећања – ко не ђамљи вечно ђреживљава Народног музеја у Краљеву. Ауторке изложбе су Силвија Крејаковић, Сузана Новчић и Мирјана Савић. Изложбу је 25. септембра отворила Делфина Рајић.

Animalia et populus – Живошине и људи – суживош ђосведочен археолошким записом. Ауторка изложбе је археолог Дивна Гачић. Изложбу је 28. новембра отворила др Гордана Јеремић из Археолошког института у Београду.

Изложбе у организацији установа, појединаца, организација и удружења

У Хаџића кући је 3. априла отворена изложба слика Божицара Јоксимовића. Изложбу је отворила Делфина Рајић.

Традиција као континуитет – традиционална техника веза у савременој ђродукцији. Изложбу је 25. априла отворила Делфина Рајић.

Историја и развој ваздухопловства у Дрђом свейском рају. Изложбу су 13. маја отворили Милан Косић и Делфина Рајић.

У Хаџића кући је 4. јула отворена изложба дечјих радова *Мали уметници – Велике идеје* предшколске установе „Гимназион”. Изложбу је отворила Делфина Рајић.

Изложба слика проф. Ђорђа Станојевића из циклуса *Зора* отворена је 18. јула.

Резиме – изложба слика проф. др Милана Ристовића. Изложбу је 10. септембра отворио проф. др Драган Булатовић.

У Хаџића кући је 16. септембра отворена изложба са дечје колоније ЛИСТ 5 и радова насталих у току „Лета у Креативној јазбини”. Инспирација за радове били су морска бића, цвеће, виле и маске.

Изложба *Знамениће срђске жене у ојлегалима* аутора Душана Милисављевића отворена је 23. октобра.

Гостовање изложби Музеја из Чачка

У Музејској збирци Народног универзитета у Трстенику 27. марта Делфина Рајић је отворила изложбу „Ишчезли свет минулих епоха” ауторке Биљане Чкоњевић, палеонтолога.

У Замку Белимарковић у Врњачкој Бањи 9. јула Делфина Рајић је отворила изложбу „У дубинама провинције”.

У Музеју рудничко-таковског краја 22. октобра Делфина Рајић је отворила изложбу „Ишчезли свет минулих епоха” ауторке Биљане Чкоњевић, палеонтолога.

КУЛТУРНО-ЕДУКАТИВНА ДЕЛАТНОСТ

Промоције, представљања публикација, изложбе

У Галерији Музеја 3. марта одржана је приредба „Деца – чувари природе”.

У Великој сали Културног центра 10. марта представљена је књига „Чачански акорди”, аутора Слободана Стефановића. Учествовали су Слободан Стефановић, Братислав Јефтовић и Делфина Рајић.

У Галерији Музеја 20. марта представљен је Зборник „Кнез Михаило Обреновић – време,

живот, дело". Учествовали су академик Милош И. Буран, др Александар Растовић, др Милош Тимотијевић и Делфина Рајић.

У свечаној сали Гимназије „Таковски устанак” у Горњем Милановцу 9. априла представљена је књига др Милоша Тимотијевића и Александра Марушића „Усклици искреног одушевљења: Ефемерни спектакл и путовање краља Александра и краљице Драге Обреновић по Србији 1901. године”. Учествовали су проф. др Игор Борозан, дописни члан САНУ, проф. др Сузана Рајић, др Ана Столић, аутори др Милош Тимотијевић и Александар Марушић, Жељко Цветковић и Делфина Рајић.

У библиотеци „Петар Кочић” у Београду 23. априла представљена је књига „Чачански акорди”. Учествовали су Слободан Стефановић, Братислав Јефтовић и Делфина Рајић.

У Галерији Музеја 5. маја одржано је предавање на тему „Срби и Дан победе” др Предрага Марковића.

У Галерији Музеја 15. маја одржано је предавање на тему „Кардиоваскуларне болести, превенција и лечење” др Ђорђа Мијаиловића.

Делфина Рајић је 6. јуна на кружном току у Љубићу говорила о Танаску Рајићу.

У Народном музеју у Краљеву 12. јуна представљена је књига „Усклици искреног одушевљења: Ефемерни спектакл и путовање краља Александра и краљице Драге Обреновић по Србији 1901. године”. Учествовали су проф. др Сузана Рајић, др Милош Тимотијевић, Александар Марушић, Дарко Гучанин и Делфина Рајић.

У Галерији Музеја 28. августа представљен је *Зборник радова народној музеја LV*. Учествовали су проф. др Сузана Рајић, др Милош Тимотијевић и Делфина Рајић.

У Галерији Музеја 14. новембра представљена је књига проф. др Сузана Рајић „Кнез Милан Обреновић (1854–1881) – од бератлије до суверена”. Учествовали су проф.

др Сузана Рајић, проф. др Данко Леовац и Делфина Рајић.

У Галерији Музеја 17. децембра представљена је књига „Усклици искреног одушевљења: ефемерни спектакл и путовање краља Александра и краљице Драге Обреновић по Србији 1901. године”. Учествовали су др Ана Столић, др Милош Тимотијевић, Александар Марушић и Делфина Рајић.

НАГРАДЕ, ПРИЗНАЊА, ЗАХВАЛНИЦЕ

Гусларско друштво „Танаско Рајић” Чачак доделило је 22. фебруара захвалницу Народном музеју Чачак.

Војска Србије доделила је 29. септембра захвалницу Народном музеју Чачак за помоћ и подршку приликом снимања документарног филма „Век са техником”.

Природњачки музеј у Београду је 16. децембра са посебном захвалношћу уручио Захвалницу Народном музеју Чачак за изузетну сарадњу, подршку и допринос у остваривању заједничких циљева и промоцији науке, културе и природне баштине Србије.

КАДРОВИ

Тања Симић, хигијеничар, на трудничком/породиљском одсуству је од марта 2025. године. Као замена (од 19. марта) примљена је Ивана Сенић.

Стефан Новичић, дипломирани историчар, због повећаног обима посла радио је у Музеју до 20. августа.

Илија Вуловић од 3. новембра ради на месту сарадника за односе са јавношћу.

Вера Дакић је у периоду од 4. новембра до 31. децембра радила на месту водича.

ПУБЛИКАЦИЈЕ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ

Зборници радова

1. *Зборник радова Народној музеја LV* (Чачак, 2025), стр. 210.

2. *Римске шерме у Чачку* (Чачак, 2025), стр. 200.

Монографије

Усклици искреној одушевљења: ефемерни сјектакл и њиховање краља Александра и краљице Драге Обреновић у Србији 1901. године (Народни музеј Чачак; Музеј

рудничко-таковског краја Горњи Милановац, 2025), стр. 298.

Каталози

1. Моје музејске аваншуре: 41. гечји мајски салон, Делфина Рајић, Чачак, 2025, стр. 35.

БИБЛИОГРАФИЈА РАДНИКА МУЗЕЈА

1. Dmitrović, K. 2024. Chronological and cultural attribution of the Early Iron Age graves from mound necropolis in Mojsinje near Čačak, *Starinar* LXXIV/2024, 301-311. <https://doi.org/10.2298/STA2474301D>

2. Dmitrović, K., Molloy, B. 2025. New 14 C data from the tumuli necropolis of Dubac in Jančići near Čačak and their role in establishing the chronological sequence of the Late Bronze Age for western Serbia. *Documenta Praehistorica* LI, 460-472. <https://doi.org/10.4312/dp.52.8>

3. Дмитровић, К, Ћирковић, Д. 2025. Резултати заштитних истраживања у дворишту Народног музеја у Чачку 2023. године, *Гласник САД* 41, 331-368. ISSN 0352-5678 (Штампано изд. / Print) ISSN 3009-3503 (Online) УДК 902/904 <https://doi.org/10.18485/gsad.2025.41.12>

4. Dmitrović, K. 2025. Hillfort Sokolica in Ostra, western Serbia, during the Iron Age. The case of three iron axes, *Istros* XXXI, Brăila, 263-267. ISSN: 1453-6943

5. Dmitrović, K. 2025. Communication network and Crossroads in western Serbia, In: *The Flow. Interactions – Transmission – Transformation. Long-distance connections in Metal Ages of Southeastern Europe* (eds. A. Kapuran, M. Gajić-Kvaščev, M. Ljuština, V. Filipović, P. Milojević, O. Mladenović, B. Milić), Lanterna 2024. II Nacionalni naučni skup Arheometrija u Srbiji 2014–2024. Arheološki institut, Beograd, 147-156.

6. Дмитровић, К. 2025. Нека запажања о касноантичким локалитетима у Чачку, у: *Римске шерме у Чачку као парадијма дијалога наслеђа и заједнице* (ур. А. Гојгић, Г. Јеремић), Народни музеј Чачак, 73-84. ISBN 978-86-84067-91-5

7. Dmitrović, K. 2025. Greek influences in the Central Balkans: A Case of a Two Wheeled Cart from the Princely Mound 1 in Atenica, Čačak, Serbia, In: *Mortuary practices in Bronze and Iron Ages: Europe and the Northern Mediterranean* (eds. D. Costache, V. Sîrbu, C. Schuster, S. Matei), Program and Abstracts of the 22nd International Colloquium of Funerary Archaeology, Buzău, 16-17.

8. Dmitrović, K., Ljuština, M. 2025. At the crossroads towards Hyperborea: Atenica and its world, *Greeks and Hyperboreans*. In honour of Dr. Habil. Aurel Rustoiu. Timișoara, Romania, 9–11 October 2025, 16-17.

9. Шаркић, Н., Вуковић, С., Хајлман, Д., Дмитровић, К. 2025. Резултати Биоантрополошке анализе спаљених индивидуа касног бронзаног доба

са некрополе под хумкама у Мојсињу код Чачка (15–12. век пре н.е.), *Српско археолошко друштво, XLVIII Скупиштина и Њошњи скуп*. Требиње, 29 – 31. мај 2025. године. Програм, извештаји и апстракти, 61-62. ISBN 978-86-80094-31-1

10. Љуштина, М., Дмитровић, К. 2025. (Не)видљива насеља гвозденог доба у западној Србији. *Српско археолошко друштво, XLVIII Скупиштина и Њошњи скуп*. Требиње, 29 – 31. мај 2025. године. Програм, извештаји и апстракти, 62-63. ISBN 978-86-80094-31-1.

11. D. Ćirković, K. Dmitrović 2025. From Cohort Camp to Fortified Vicus: Archaeological Evidence of the Transformation of Roman settlement in modern-day Čačak, in: *DOCLEA - Diocletian's Origins, Cultural Legacy and Economic Advancement*, International Conference, Podgorica 23th – 25th October, book of abstracts, 28.

12. Дмитровић, К. 2025. кат. бр. 95-99, у: Д. Гачић, *Animalia et populus. Живошине и људи. Суживот њосвегочен археолошким записом*, каталог изложбе, Рума.

13. А. Гојгић, Представе животиња на римским мозаицима и фрескама на територији Србије, „*Animalia et Populus-живошине и људи-суживот њосвегочен археолошким записом*”, Завичајни музеј Рума и Народни музеј Зрењанин, Рума, 2025, 64-70.

14. А. Гојгић, Римске терме као пример дијалога наслеђа и заједнице, *Римске шерме у Чачку као парадијма дијалога наслеђа и заједнице*, ур. А. Гојгић и Г. Јеремић, Чачак 2025, 9-42.

15. В. Вујадиновић, Археолошко наслеђе Ђердапа и Кладово, Терет или потенцијал за развој, у: *Римске шерме у Чачку као парадијма дијалога наслеђа и заједнице*, ур. А. Гојгић и Г. Јеремић, Чачак 2025, 181-192.

16. В. Вујадиновић, А. Гојгић, Љ. Богићевић, Постер: Заштитна археолошка истраживања Народног музеја Чачак (2018–2024 год.) у: А. Црнобрња, В. Филиповић, А. Гавриловић (ур.), *XLVIII Скупиштина и Њошњи скуп Српској археолошкој друштва, Требиње 29 – 31. мај 2025, Програма, извештаји и апстракти*, Требиње 2025, 99-100.

17. S. Pop-Lazić, K. Rumel, B. Popović, V. Vujadinović, M. Živić, M. Mladenović, *GA mzigrad (Feliks Romulijana) – Istraživanja Istočne kapije Severnog naselja 2022. godine*, у: S. Vitezović, Đ. Obradović, M. Radišić (ur.) *Arheologija u Srbiji. Projekti Arheološkog instituta u 2022. godini*, Beograd 2025, 155-160.

18. S. Pop-Lazić, V. Vujadinović, B. Popović, Recent research results (2021–2024) on Maximianus Herculus's Palace near Sirmium – Glacov Salaš Site (Sremska Mitrovica, Serbia), у: I. Baldini, C. Sfameni (ed.), 5th CISEM International Congress, *Housing in the Late Antique Mediterranean*, book of abstracts, Siracusa 2025, 35–36.
19. С. Поп-Лазич, В. Вујадиновић, Б. Поповић, Резултати најновијих истраживања (2021–2024) на локалитету Глацов салаш (Палата Максимијана Херкулија) код Сремске Митровице, у: А. Црнобрња, В. Филиповић, А. Гавриловић (ур.), *XLVIII Скујшћина и јодишњи скуј Српској археолошкој грушћива, Требиње 29 – 31. мај 2025, Пројрам, извешћја и ајсћракћи, Требиње 2025*, 67.
20. M. Aleksić Čevrljaković, V. Vujadinović, A. Gojgić, Roman landscape in the Čačak valley after Diocletian's reforms, у: D. Radović et al. (ed.), International Conference Doclea–Diocletian's Origins, Cultural Legacy and Economic Advancement, book of abstracts, Podgorica 2025, 16.
21. Милош Тимотијевић, *Надежда Пејровић: живој и уметност у служби нације* (Београд: Службени гласник, 2025), стр. 276.
22. Милош Тимотијевић, Александар Марушић, *Усклици искреној одушељења: ефемерни сјекаћак и јушовање краља Александра и краљице Драге Обреновић јо Србији 1901. јодине* (Чачак: Народни музеј; Горњи Милановац: Музеј рудничко-таковског краја, 2025), стр. 300.
23. Милош Тимотијевић, „Икона Халијард: један пример савременог конструисања српско-америчког савезништва у Другом светском рату”, *Годишњак за грушћивену ишћорију 3* (2024), 41–67.
24. Милош Тимотијевић, „Оснивање и рад предузећа „Слобода – Чачак” 1948–1958.”, *Zbornik radova: 28. Međunarodna DQM konferencija Upravljanje kvalitetom i pouzdanošću ICDQM-2025, Prijedor, Srbija, 26 – 27 jun 2025; [organizator] Istraživački centar za upravljanje kvalitetom i pouzdanošću*, ur. Ljubiša Papić (Čačak: Istraživački centar DQM, Prijedor, 2025), 33–43.
25. Милош Тимотијевић, „Драгиша Васић и Светосавски конгрес у селу Ба”, у: *Крај Друјој свејској рајја у Србији: осамдесет јодина Свејосавској конјреса у селу Ба, шемајски зборник радова*, ур Александар Лукић, Александар Ђукић. (Љиг: Удружење за неговање културног наслеђа „Челник”; Ваљево: Међуопштински историјски архив, 2025), 34–51.
26. Милош Тимотијевић, „Ритуали и политика: 'Књига кумства' краља Александра I Карађорђевића 1921–1934.”, *Зборник радова Народної музеја LV* (2025), 71–100.
27. Милош Тимотијевић, „Како је Чачак постао град: преображај од османске касабе до социјалистичког града (крај 18 – средина 20. века)”, у: *Развој вароши зајадној Поморавља, Свека сажејака*, ур. Љубодраг П. Ристић (Краљево: Народни музеј, 2025), стр. 15.
28. Милош Тимотијевић, „[Приказ књиге] Коста Николић, *Јујославија, јоследњи дани: 1989–1992. Књига шрећа. Разарање државе, сћварање држава*. Београд, Службени гласник, 2022.”, *Наша јрошлост 22* (2023), 176–178.
29. Милош Тимотијевић, „[Приказ књиге] Зоран Милутиновић, *Преболевање Евроје: констћрукција Евроје у срјској кулћури*. Београд, Геопоетика, 2023.”, *Наша јрошлост 22* (2023), 179–181.
30. Милош Тимотијевић, „[Приказ књиге] Зоран Маринковић. Бјесови. Београд: Службени гласник, 2025, 309.”, *Токови ишћорије*, бр. 1 (2025), 404–407.
31. Miloš Timotijević, „[Prikaz knjige] Kosta Nikolić, *Bosna i Hercegovina 1992–1995. Knjiga prva. U ime smrti: 1992, Novi Sad, Akademaska knjiga, 2024.*”, *Istorija 20. veka, 2* (2025), 568–570.
32. Делфина Рајић, *Моје музејске аваншуре: 41. гечји мајски салон* (Чачак: Народни музеј, 2025), стр. 35.
33. Делфина Рајић, „Извештај о раду Народног музеја за 2024. годину”, *Зборник радова Народної музеја LV* (2025), 183–210.
34. Мина Јелесијевић, „Модирање Чачана тридесетих година XX века”, *Зборник радова Народної музеја LV* (2025), 107–122.
35. Слободан Богојевић, Кристина Шарић, Сузана Ерић, Филип Рајковић, „Карактеризација корозионих продуката бронзаних археолошких налаза као предуслов адекватне конзервације предмета”, *Зборник радова Народної музеја LV* (2025), 153–182.
36. Зорана Бојовић, „Дневник Јована Кушића из Другог светског рата”, *Изворник*, књ. 35, Чачак, 2019, 185–216.
37. Зорана Бојовић, „Писковић Димитрије Трнавац”, *Срјски биојрафски речник*, књ. 8, Нови Сад, 2025, 493.

